

72 YIL ÖNCE (1951-2023) BAŞLADIĞIM KONYA LİSESİ'NDEKİ ÖĞRETMENLERİM - 1

Konya merkez (günümüzde Karatay ilçesi) Hâkimiyeti Milliye İlkokulu'ndan **şehadetnamemizi** alıp (Haziran 1951) Konya Lisesi'nin orta kısmına kaydolduğumuz tarih hemen üç ay sonrasındır (Eylül 1951). Lise diplomamızın tarihi ise Haziran 1959'dur. İşte bu bir orta öğretim kurumunun iki devresinde öğrenci olduğumuz **yıllarda pek çok öğretmen**den ders almanın mutluluğunu yaşamıştık. Aşağıda bu öğretmenlerin tamamına yakınıyla ilgili öğrencilik hatıralarımızı kısa kısa aktarmaya çalışacağız. Ama onlara geçmeden önce Konya'mızın eğitim öğretim dünyasıyla ilgili birkaç kaynağı hatırlatmak isteriz.

Mehmet Önder, *Konya Maarif Tarihi*, Konya 1952.

Caner Arabacı, *Millî Mücadelede Konya Öğretmenle-*

ri, Konya 1991.

Ahmet Şeref Ceran, "Millî Mücadeleden Günümüze Konya'da Eğitim Tarihi", *Millî Mücadeleden Günümüz Konya (1915-1965) Cilt I*, Konya 1999, 257-287.

Yaşar Semiz, "Cumhuriyet Döneminde Eğitim", *Konya Ansiklopedisi 5 / K*, Konya 2013, 306-308.

Ahmet Çelik, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Konya Öğretmenleri*, Konya 2020. Konya Büyükşehir

Belediyesi Yayını.

Bu arada özellikle Konya Lisesi ile ilgili iki kitabı hatırlatmak isterim.

Hüseyin Köroğlu, *Konya Lisesi Tarihi*, Konya 1989.

Mehmet Çetin Akın, *Konya Gazi Lisesi ve Tarihi Gelişimi*, Konya 2007. Lisansüstü çalışmasıdır.

Bizim de okulumuzla il-

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

gili 15 kadar yazımız Konya başında yer almıştır. Biz bunların birkaçını da almayı uygun buluyoruz:

“Konya Lisesi Tarihi ve Hüseyin Köroğlu”, *Yeni Konya*, 15 Ocak 1992.

“Konya (Gazi) Lisesi”, *Yeni Konya*, 13 Mayıs 1992.

“Konya Lisesi Mezunları Derneği Kuruldu”, *Yeni Konya*, 06 Temmuz, 1994.

“Orta Anadolu’da 105 Yıllık Bir Meş’ale: Konya Lisesi”, *Konya Millî Eğitim Müdürlüğü Haber Bülteni*, 24 Kasım Öğretmenler Günü Özel Sayı / 1994, Konya 1994, 36-37.

“65 Yıl Önceki Konya Lisesi Öğretmenleri ve Bazılarına Takılan Adlar”, *Herşeye Dair*, 3 (11), Ocak 2018, 60-63).

NOT: Okulumuz mezunlarından Yrd. Doç. Dr. Kâmil Uğurlu’nun son kitabı olan, *Arif Ağa’nın Tuz Değirmeni/Bir Türkmen Ailesinin Sıradışı Öyküsü* (İstanbul 2021, 549 s.) adlı eserinin 278-284. sayfalarında da Konya Lisesi’nden, özellikle bazı öğretmenlerden söz edilmektedir.

Öğrencilik işte, öğretmenlerine bakış açısı her birinde farklı farklı olabilir. Ben de aşağıda onlarla ilgili görüşlerimi aktarmaya çalışacağım. Aşağıda öğretmenlerimizle ilgili küçük notları okuyacaksınız. Ama bunların bir bölümü benim gözlemlerimdir. Arkadaşlarım başkalarını da gözlemlemiş olabilir.

Öğretmenlerimizi adlarına göre sıralayarak vermeyi

uygun buldum. Ayrıca adlarını belirlemediğim üç öğretmenimizi de unutmuyacağım.

ALİ NAİL GÖKBUDAK

Orta bir'den lise son'a kadar birkaç yıl tarih derslerimize girmiştii. Hatta ilk yıllarda yurt bilgisi derslerimize de girdiğini bir yerlerde not etmiştim. Babayani mi desem, babacan mı desem, bilemiyorum, farklı bir tipi vardı. Lise son sınıfta iken, boyumun uzunluğu sebebiyle en arka sıralardan birinde otururdum. Bir derste bize seslenmesi gerekmişti. Daha kapıdan girer girmez başını bizim sıralarından yana çevirerek adımızı seslenivermişti:

“Sakaoğluuu...”

Vallahi niye seslenmişti, hatırlayamıyorum. Bir arkadaşımız bizim tarafa şapkasını fırlatırken mi görmüştü diye düşünüyorum. (Bizim şapkalarımız vardı, şapkarlarımız.)

Dersleri anlatırken bazı kelimeleri sıkça kullanır, bizler de tarih kitaplarımızın arkasındaki boş sayfadaki çizelgeye bir çentik daha atardık. Hatırladığım kelimelerden biri *vakta* idi. Keşke bir iki örnek daha hatırlayabilseydim.

Kendisinin de benim gibi İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'ndan mezun olduğunu on yıllarca sonra öğreneceğim Nail Bey, benim mezun olmamın hemen arkasından okulumuza müdür olarak atanmıştı. Ben de, ilk defa bizim dönemimizde uygulanma-

ya konulan, ‘Öğrenciler arzu ederlerse memleketlerinde stajlarını yapabilirler’ kuralına uymuş ve liseme öğretmen adayı olarak gelmişim. Okulundan aldığım dosyayı kendisine, küçük bir merdiven başı odası olan müdüriyette teslim etmişim. Düğmeye basıp görevliyi çağırmış, verdiği kahve ile bize iki fincan kahve hazırlatmasını hiç unutmuyorum.

AYTEN EĞDEMİR

Resim öğretmenimizdi ama hangi yıllarda öğretmenimiz olduğunu kesin olarak söyleyemeyeceğim. Birkaç yıl öğretmenimiz olmuştu. Evi okulumuzun hemen karşısındaki sokakların birinde idi. Kız kardeşi de okulumuzun öğrencisi idi ama benim sınıf arkadaşım olmamıştı. Öğretmenimizin ses tonu da biraz farklı idi. Acaaba birazcık da olsa erkeksi bir ses diyebilir miyiz? Öğrencileri karar versin.

Son sınıfta sanat tarihi dersimize giriyordu. Konumuz Türk Sanatı idi. İlk günlerde bazı notlarını not ettirmişti. Ben de o notlarını iyice özümsemiştim. Siz bunu bir bölümü ezberlediğim şekilde yorumlayabilirsiniz. İşte o notların ilk cümlesi:

“Her millet gibi Türklerin de tarihleriyle beraber gelişen ve güzelleşen bir sanatı vardı.”

Derslerin hızla işlendiği günlerin birinde okula gidemişim. Hemen not tutan arkadaşların birinden, büyük bir ihtimalle Latif Çakıcı'dan notlarını almış ve defterime geçirmişim. İlk yazılı sınavımızda

çıkın sorulardan biri de o gün arkadaşımından aldığım notlarla ilgili idi. Soru, resim alanında ünlü olan *D Grubu* ile ilgili idi. Ancak hocamız soruları yazdırırken *D* yerine *Dev* diye yazmıştım, *çünkü* notlarını aldığım arkadaşımında öyle yazılıydı. Sınav sonrası herkesin *D Grubu* sesleri arasında durumu fark ettim. Hemen ilk fırsatta öğretmenler odasının yolunu tutup durumu kendisine aktarmıştım. Gayet normal karşılayınca oldukça rahatlamıştım. *D grubun* ressamı da hâlâ zirvedeki yerlerini koruyorlar: Cemal Tollu, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Elif Naci, Turgut Zaim, Zeki Kocamemi, vb.

BEHZAT ÜNER

Üçüncü coğrafya öğretmenim idi. Öncekiler ise Müzeyyen Erensoy ile Mahmut Havfi Kendi... Uzun boylu idi, yakışıklıydı. Yüz yapısı biraz farklı olduğu için öğrenci arkadaşlarımız ona *Coni* adını takmışlardı.

Bir süre sonra, ilimizde açılan ve bizlerce adı Kolej olan

okulun müdürü olmuştu. Hatta o okulun açılış günü öğleden sonraki bir saatte olduğu için biz öğrenciler de okul çıkışı açılışa gitmiştik. Hatırladığım kadarıyla okul İstasyon'daki çoo-ukk eskilerin bir otelinde açılmıştı. Yoksa, o zamanın Feridiye Karakolu'nun karşısında, biraz ileride bir yer de mi açılmıştı? Binalardan biri okul, öbürü ise yatakhane olabilir miydi acaba? Onu da hafızası kuvvetli olan arkadaşlarımıza havale ediyoruz.

Bu hocamızın muhbirliğine gelince... Onu günlüklerimde okuyabilirsiniz.

FAHRİ ULUSOY

Lise birinci sınıfta biyoloji dersimize gelirdi. İnce uzun boylu idi. Öğrettiği terimlerden bazıları hâlâ aklımda... nasti, fotonasti, hidronasti, iskelerinkima (?), fotosentez, vb.

Konuşurken istem dışı bir ses çıkarırdı da o sesi harflere dökmek oldukça zor. 'San-ki...' diye başlayıp yanlış bir taklit sesi yazmayı da uygun bulmuyorum,

1998'de Konya'ya gelip Eğitim Fakültesi'nde dekanlığa atanınca öğretim elemanları arasında yer alan bir hanımın soyadı dikkatimi çekmişti. Evet, kimya öğretim görevlisi Oya Ulusoy hocamın kızı imiş. Ben artık onun için, 'babasının öğrencisi' idim.

FAİK ÜREL

Galiba 5 Ed. B'de iken

cebir ve geometri derslerimize girmişti. Ünlü karikatür tipi Amca Bey'i andıran bir de göbeği vardı. Küçük oğlu Erol ile aynı sınıfta idik. Hocamız, göz-lüğünün üzerinden bakarak öğrencisine,

“....., sinek de bakar ama...” derdi.

Doğrusu sözün başını ve sonunu hatırlayamıyorum. Öğrenciler arasındaki adı *Fıyık* idi.

Büyük oğlu diş hekimi idi ve Konya'ya gelip Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne dekan olarak atanınca mezunlarımızla el ele verip kurduğumuz Konya Lisesi Mezunları Derneği'nin etkinlikleri sırasında sık sık görüşürdük.

Hatırladığım kadarıyla arkadaşımız Erol genç yaşta aramızdan ayrılmış

FEHİME BİREKUL

Fehime Hanım'ın özelliklerini daha alt sınıflarda iken öğrenmiştik. Lise bir'de iken Fahri Ulusoy öğretmenimiz olmuştu ve biz kurtarmıştık!

V C'de bir de baktık ki öğretmenimiz o... 'Eyvah' deyip ağlayacak hâlimiz yok ya... O yılki günlüklerimde onunla ilgili olarak yazdıklarımı hatırlarım

Öğretmenimiz derslerini Biyoloji Laboratuvarı'nda işlerdi. Çizimler oradaki altlı üstlü inip kalkan tahtada durur, öğrenciler çarşamba günleri öğleden sonraları giderek yetiştiremedikleri çizimleri defterlerine aktarırlardı. O yıl sı-

nıfta kaldım. Kalışımın sebebi ben değil, dönemin siyaseti idi. Bu konuya başka bir yerde daha değinmiştim.

Ertesi yıl kendimi V Ed. B'de buldum. Buldum ama Fehime öğretmenimi de buluverdim. Bu yıl çok çalışacak ve bu dersi en iyi şekilde başaracaktım. Öğretmenimin ağzından çıkanları bir yazıyordum. Rahmetli bir gün patlayıverdi:

“Saim, biraz da beni dinle...”

Oysa onu dinliyor ve ağzından çıkanları jet hızıyla yazıyordum. Eve gidince de o yazdıklarımı anlamlı cümlelerle temize çekiyordum. Ya çizimler? Mesela amfiyoksüs'ü gözü kapalı çiziyordum.

Öğrenimimiz böylece sürüp giderken birinci yazıdan sonra Fehime öğretmenimiz görevinden ayrılıverdi. Bir süre sonra, Latif'in dayanılmaz tahrik ve teşvikiyle öğretmenimizi evinde ziyaret etmiştik. Telefon numarasını idareden almış, öğretmenimizi arayarak randevu ayarlamıştı.

Gittik. Evinde annesiyle yaşıyordu. Evin düzeni, babasının ölümünden sonra hiç değişmemişti. Annesi, kocasına olan saygısını böyle yerine getiriyordu. Notlarımızı da bu arada söyleyiverdi. Onun da rahmetli Latif açısından hazin bir hikâyesi vardır.

Efsane gibi anlatırdı. Bir öğretmeni varmış üniversitede iken, Almanların kovdukları yabancı öğretmenlerden: Prof. Dr. Curt Kosswig. Yıllar sonra öğretmenimin o öğret-

menini Erzurum'da gördüm. Çünkü onun bir öğrencisi de orada dekan idi.

Fehime Hanım'ı bir daha hiç görmedim. Ama öğretmenlerimize karşı en büyük vefayı gösteren arkadaşımız Mehmet Bildirici onu arayıp bulmuş, görüşüp fotoğrafını çekmişti. Hatta Bildirici'den gelen son fotoğraf ise Birekul Ailesi'nin yan yana olan üçlü mezarının fotoğrafı idi.

HÜSEYİN KÖROĞLU

Mezuniyetimden yıllar sonra evine davet edildiğim ve birkaç defa ziyarette bulunduğum tek öğretmenim Hüseyin Bey'dir. Buraya gelmeden önce liseli yıllarımıza bir dönüverelim.

Önce bizler de herkes gibi *Koroğlu* der dururduk. Bir adının olduğunu düşünmezdik bile. Bu, bazı öğretmenlerimiz için de geçerli idi.

Benim iki yıl derslerime girmiş ve beni ikisinde de bütünlemeye bırakmıştı: 4 C ve 5 C. İşin ilgi çekici yanları her iki yılda da $4+4+5=13$ ile Eylülcü olmuştum. İlkinde başarılı, ikincisinde ise siyasetin kurbanı olmuştum.

Bütün derslerini laboratuvarında işlerdi. Belki ilk derslerimizde sınıfta toplanırdık. Beyaz önlüğü hiç eksik olmazdı. Arka sıralarda oturmayay mahkûm olmak başka bir cezayı da beraberinde getiriyordu. Çünkü öğretmenimizin sesi pek çıkmazdı.

Yazılı günleri yaklaşın-

ca her dersinde telaşlanırdık. Acaba bugün sınav var mı? Çünkü öğretmenimizin bir huyu vardı. O sınav yapacağı günü ve saati önceden bildirmek ne kelime, laboratuvara girince de 'Kâğıt kalem çıkarın, imtihan yapacağım' kalıp cümlelerini bile söylemezdi. Biz, ders mi anlatacak, elini cebine götürdüğüne göre, acaba not defterini mi çıkaracak telaşında iken o, biz arka sıra kurbanlarının zor işitebileceği bir ses tonuyla gürlendi:

"Sağlar bir..."

Soldakiler biraz daha rahatlar... Sağdakiler kâğıt kalem sarılıncaya kadar öbür yanlarda oturanlar ya hazırladıkları kâğıtlarını çıkarırlar ve tedbirli arkadaşlarından yardım alırlardı.

Epey deneyine tanıklık ettiğimizi hatırlıyorum. Fenci olmayı kafasına koymuş arkadaşlar her deney için hazır kuvvet idiler.

Öğretmenimizin bir özelliği de kooperatifçiliği idi. Lisemizin karşısında sanki Konya'nın ilk gökdeleni gibi yükselen Yonca Apartmanı onun sıcak ilgisinin sonucunda ayağa kalkabilirdi.

Profesör olup Konya'ya dönünce tekrar karşılaşmamızın tarihini hatırlayamıyorum. Evindeki kitaplarını önemli bir bölümü dekanlık görevini üstlendiğin Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi [günümüzde Necmettin Erbakan Ü. Ahmet Keleşoğlu Eğitim F.] Kitaplığı'na bağışlamıştı. Ben de bu iş için öncülük etmiş, dönemin rektörünün de katıldığı bir de

tören düzenlemiştim. Bu anlamlı bağışı Konya basını da yakından takip etmişti.

Ömrünün son yıllarını Türk Edebiyatı tarihini yazmaya adanmıştı. İlk ikisi tek kitap olmak üzere beş ciltlik (dört kitap) edebiyat tarihi yayımlamıştı. Öğretmenimize yardımcı olacaklarına hatalarını bulma seferberliğine katılan cahillerden neler çektiğini yakından biliyorum. Hem Edebiyat Fakültesi'ndeki odama gelir, hem evine davet eder ve birlikte çalışırdık. Bazı metinleri ben de okur, görüşlerimi bildirirdim.

Hocamız, Karatay ilçesinde yaptırılan bir okulun eğitime açılması için maddi katkılarda bulunmuştur. O, lise öğretmenliğinden sonra, ilimizde yeni açılan Selçuk Eğitim Enstitüsü'nde öğretim elemanı ve müdür olarak da görevde bulunmuştur. Daha sonra Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne öğretim görevlisi olarak atanmış, orada uzun yıllar gö-

rev yapmıştır. Onun alanıyla ilgili, yanılmıyorsam altı ciltlik bir fizik kitabı ve ayrıca farklı bir fizik kitabı daha vardır. *Konya ve Anadolu Medreseleri* adlı kitabımı da hatırlatmak isterim.

MAHMUT HAVFİ KENDİ

Belki Türk eğitim tarihindeki en farklı coğrafya öğretmenlerinden biri olacak özelliklere sahipti. İlk yazılıda alacağınız not sizin o dersle olan ilginizi belirlerdi. Ders anlatırken kullandığı *cevval* kelimesini *caval* dile söylediği için takma adı da böylece konulmuş oldu.

Orta ikide iken verdiği dönem ödevinin konusu İngiltere haritasının çizimi idi. Ödevini başarılı bir şekilde sunan bir arkadaşımız haritanın üzerine *A Map of England* yazdığı için sıkıntılı günler geçirmişti. Neyse ki o dersten başarılı ol-

duđu için sorun büyütülmedi.

Hocamızın bir de *Leipzig* macerası var. Bu şekilde yazılmasına karşılık *Laypzig* diye okunduğunu söylerken kendisinin Almanca bildiğini de eklemesi ilğimizi çekmişti.

Babası merhum kültür ve tarih araştırmacısı İbrahim Aczi Kendi idi. İki oğlundan Sezer ile tanışıklığımız vardı da Taner ile merhabamız bile yoktu. Prof. Dr. Kendi de benim gibi 2006'da emekli olmuş.

MİTHAT ERİNANÇ

Sınıf arkadaşımız Bilgin Erinanç'ın babası idi. Yaşlıca idi. Eskilerin söyleyişiyile biraz mülahham bir yapıya sahip idi. Psikoloji derslerimize gelirdi.

Bir gün derste bir konuyu dile getirmişti. Üniversiteden öğrencisi olduğu öğretmeni Mustafa Şekip Tunç vefat etmişti. Ama biz bu adı hiç duymamıştık. Bilim dünyasına girdiğim dönemde özel olarak ilgilenip onun görüşlerinden de yararlanmıştım. Bu öğretmen Ord. Prof. Dr. Mustafa Şekip Tunç idi.

MUKBİL ERTUNÇ

Birkaç yıl İngilizce dersimize girmişti. Acaba ilki orta üç olabilir mi? Çünkü bir de Perihan Hanım dönemi var...

Derslerinin birinde anlattığı bir hatırasını sunmak istiyorum. Üniversite yılları... Tatil için memleketi Denizli'de... Derken ortalarda bir ya-

bancı. Günümüz söyleyişiyile bir turist... Turist ama dil bilmez biri... İlgililer dil bilen birini aramaya koyulurlar. Neyse turist İngilizce biliyor. Mukbil öğretmenimizi arayıp bulurlar ve ona tercümanlık yaptırırılar.

Öğretmenimiz bir kaza geçirmiş, bedeni bir rahatsızlığa uğramıştı. İyileşme döneminde okulumuza geliyor ve derslere giriyordu. Okul dönüşü bir saatte, o yıllarda oturdukları Şükrü Doruk Reviri'nin bir bölümünde bulunan evine gidiyordu. Ancak binaya yaklaşmış, merdivenlere çıkma konusunda zorlanıyordu. Ben de tesadüfen oradan geçiyordum. Seslendi.

“Tekeli, bana yardım ediver...”

Öğretmenimizi sırtıma alıp merdivenin başına kadar taşıdım. Sırtımdan indirip evine yolcu ettim. Teşekkür edip kapısına doğru yöneldi.

Gelelim *Tekeli* sözüne... Öğretmenimiz beni, bencileyin uzun boylu olan arkadaşımız Güner Tekeli ile karıştırmıştı. Normaldi. Ben de yıllar sonra öğrencilerimin adlarında böyle karıştırmalar yapmıştım.

Yıllar sonraki ilk ve son görüşüm, Mehmet Bildiricilerin 57'liler Toplantısı için Konya'ya geldiği günün gece verilen yemekte idi. Eşi ise rahatsızlığı sebebiyle gelememişti.

MÜZEYYEN ERENŞOY

Konya Lisesi'ndeki sekiz yıllık öğrencilik hayatıma orta birinci sınıfta onunla baş-

ladım, lise son sınıfta onunla noktalandım. Öğrencilik dönemimde lisemizde üç coğrafya hocası görev yaptı, üçünün de öğrencisi oldum. H. Köroğlu'da ve başka kaynaklarda yer alan bir bilgide Beyrut doğumlu olduğu kayıtlı. Coğrafyanın tadını ondan aldıktan sonra ağzımız ve beynimiz bir daha o tadı yakalayamadı. Elbette bilemeyiz, Konya'dan ayrılmıştı. Derken lise son sınıfta tekrar karşımda görünce dünyalar benim olmuştu. Günümüzde hâlâ koruyabildiğim coğrafya bilgisinin önemli bir bölümünü ona borçluyum. Hayatım boyunca bana öğretmenlik yapan bu güzel insanlardan oluşacak bir beşlik takımın içinde yer almayı çoktan hak etmişti bile.

NERMİN ERTÜRK VE EŞİ

Ortaokulda tabiiye derslerimize girerdi. Ayrıca üç dersten oluşan adını hatırlamadığım derslerimizden birini de (tarım) veriyordu. (Öbür iki dersten biri ticaret ise de üçüncüsünü hatırlayamadım.) Çok sert mizaçlı bir hoca idi. Öğrencinin favori tarafından bir tutam saçını çekerdi de tokat da atar mıydı, onu hatırlamıyorum. Ancak uyguladığı şiddet nedense hiç şikâyet konusu olmadı!

Okulumuzun felsefe öğretmenlerinden Selahattin Ertürk'ün eşi idi. Ankara'ya taşınmışlar, eşi orada sonra Ankara Üniversitesi'nde görev almıştı. Derken eşiyile birlikte Amerika Birleşik Devletlerine gönderilmişlerdi.

Orada yüksek lisans ve doktorasını tamamlayıp ülkeye döndükten bir süre sonra Hacettepe Üniversitesi'nde profesörlüğe yükseltildi. Aslında bu hocamız için söylenecek hatta yazılacak o kadar çok şey var ki... Belki onu özel bir yazıda anlatmak daha uygun olacak.

NEZAHAT ERDEM

On yıllar sonra onun da eşi ve müdürümüz Selman Bey gibi Çapa Yüksek Öğretmen Okulu mezunu olduğunu öğrenince ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz. 4 C ve 5 C sınıflarında hem cebir'imize hem de geometri'mize girmişti.

Aramızdaki küçük bir yanlış anlamayı Selman Bey'in anlayışı ile tatlıya bağlamıştık. Anlatması uzun sürer ve galiba da gereği olmamalı. Bu yanlış anlama da benim öğretmenliğime yön veren olayların başında geliyordu. Nazik bir hanımdı. Takma adı ise, nedendir veya kim koydu, bilinmez, *Cemile* idi. Derslerine iyi çalışan bir öğrenci gibi gelir ve anlatacaklarını sıra ile, Konya söyleyişiyile *birem birem* anlatırdı.

RAHMİ KARLUK

Beden öğretmenimiz idi. Derslerimize girmeyen edebiyat öğretmeni Azize Hanım'ın da eşi... Galiba lise bir'de iken gelmişti. Özelliklerinin biri, o yıllarda (1950'lerin başı) öğretmenlerde pek görülmeyen bisiklete binme idi. Bunu bir beden eğitimi öğretmeni olarak yaptığı gibi galiba ula-

şım için de yapmış olmalı. (Acaba Cahit Öztelli de bisikletli miydi?)

Galiba fazla kalmamışlar, Konya'dan ayrılmışlardı.

ŞÜKRAN GÖZEN

Orta üçüncü sınıfta iken matematik dersimize gelmişti. Hatırladığım kadarıyla biraz da olsa tombulca idi. Yakın zamana kadar hayatta olduğunu arkadaşım Mehmet Bildirici'den alıyordum. Ondan aldığım telefon numarasına ulaştım ama kendisiyle konuşamamıştım. İzmir'de yaşadığını biliyorum. Sevgili kardeşim Bildirici'nin aktardıklarına göre farklı bir özelliğinin olduğunu öğrenince, ister istemez genel ağa ulaşıverdim. Şu bilgi oradan alınmıştır: 1927 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesini Matematik Fizik Bölümünü bitirdi. Değişik sitelerde onun bir de çok övgü alan kitabından söz edilmektedir: *Matematik ve Öğretimi*. Yıl olarak 2000 yazılıysa da kaçınıcı baskı olduğu belirlenememiştir.

ZİYA ? (ROBOT)

Galiba 5 Ed. B'de iken kimya dersimize gelirdi. Davranışları lakabına uygun bir uygulama gösteriyordu. Arkadaşım İnşaat Yüksek Mühendisi Mehmet Bildirici'den aldığım eski bir haberde sinirsel rahatsızlıkları sebebiyle bir bakım evi veya huzur evinde kalıyordu. Onunla ilgili bir hatıramı şimdilik yazmak istemiyorum.

? -? (KETON)

İstasyonda, eski ana binanı karşısındaki iki katlı bir binada çalışan bir kimyager veya kimyacı idi. Koskoca Konya Lisesi bu dersin öğretmen-sizliğini çekerken bizler bu tatlı, bir o kadar de nükteli, zayıf yapılı amcadan çok güzel dersler almıştık. İşlediğimiz konuların başında *keton* bahsi geldiği için ona bu kelimeyi ad olarak takmıştık. O konulardan aklımda kalan ikinci şey *keton* konusunu işlerken çizdiğimiz şekil idi. Zaten lise yıllarımda okuduğum fizik, kimya, astronomi, matematik derslerimde öğrendiklerimden aklımda kalanların oranı son derece düşüktür. Yayılma, genleşme, tulumalar, turnosol kâğıtları, yağmur sonrası etrafa yayılan ozon kokusu, vb.

? - ? [MATEMATİKÇİ]

1951 sonbaharında artık tarihî Konya Lisesi'nin en yenileriyiz. Ders programı tahaya yazıldı, öğretmenlerimiz de birer birer gelmeye başladı. Adlarını ilk defa işittiğimiz derslerimiz de var. Mesela yabancı dil... Derken bir beyefendi sınıfımızı şereflendirdi. Matematik öğretmeni... Öğretmenimiz ders kitabımıza uygun olarak konuları işliyor. İlgi çekicidir, her konunun sonunda küçük birer de tarih bilgisi yer alıyor. Bu öğretmenimiz onları da işliyor ve bize aktarıyor. Mesela ünlü bilgin el-Harizmi'nin dersimizle ilgisi olan

bir bilgisi anlatılıyor. Bu öğretmenimiz; hatırlayabildiğimiz kadarıyla öğretmen azlığı sebebiyle derslerimize giren bir eczacı imiş.

VETERİNER HEKİM ÖĞRETMENİMİZ

5 Ed. B'de öğrenci iken biyoloji öğretmenimiz Fehime Birekul Hanım idi. Ancak o ilk yazılıyı yaptıktan sonra görevinden ayrılmıştı. O yine bir devlet kuruluşunda ama öğretmenlik değil araştırmacılıkla ilgili bir görevi üstlenmişti.. Derken bir süre sonra yeni bir öğretmen geldi. Meğer öğretmen değil, veteriner hekimmiş.

Geldi. Kısaca tanışmadan sonra not defterini açtı. Sayfalar çevrile çevrile sonlara gelindi ve seslendi:

“1779. Saim Sakaoglu...”

Sanırsınız ki öğretmenimiz sınıf listesinin en son numarasını çağırıyor. Tabii ben niye çağırıldığımı anlamıştım. Anlayan bir de 172 Latif Çakıcı idi. Bu çağırılmayı daha önceki bir hatıramda şöylece dile getirmiştim:

O yıl yani 5 Ed/B'yi okuduğum yıl hayatımın ilk ihtilalini yaşadım. Bir inanılmazı başardım. 5 C'de ikmale kaldığım Fehime Birekul (namıdeğer 'Sıfırcı Fehime') hocanın yaptığı ilk yazılıdan 'yıldızlı on' almıştım. Kim-seler inanmamıştı. Meşhur Latif Çakıcı bile 7 alabilmişti.

Öğretmenimizin bana sorduğu soru devirlerin sırası idi. Hani şu prekambriyen filan

diye adları olan devirleri...

Okuluuz tatile girince, ne için gittiğimi hatırlayamadığım bir ziyaretim olmuştu öğretmenimize. Son derece duygulanmıştı. Bir veteriner olarak çalışırken Konya'nın en prestijli okuluna öğretmen olarak derslere giriyor ve sınıfın en başarılı öğrencisi, şehir merkezinden kalkarak şehrin çok dışında olan ve o güne kadar hiç gitmediği Hara'ya öğretmenini görmeye gidiyordu. Vefa mıydı acaba?

Ve belki başka bir yazıya konu olabilecek birkaç ad: El işleri öğretmenimiz Nurhayat Uybadın-Elçi, müzik öğretmenlerimiz Şadiye Akın ve Cevat Çangatin, İngilizce öğretmenlerimiz Ayten Özer ve bir arkadaşımız eniştesi olan “Rayting yazıştır yazış” sözleriyle hatırlanan öğretmenimiz, tarihçi Razi Çeviker ve Ferruh Senan, matematik ve astronomi öğretmenimiz Ömer Faruk Mesci, Fizik öğretmenimiz (Ticaret Lisesi öğretmeni) Mehmet Çelik, ortaokulda fizik öğretmenimiz olan Azize Şahin, kimyacı Sıdıka Akbaba, bedenci Sueda Uçarer ve Sebahattin Şengün, üsteğmen fizikçimiz.

Bu arada; Almanca ve Fransızca hocalarımız ile tek hanım beden eğitimi hocamızın öğrencisi olmamıştım.

124 yıllık tarihî lisemin, belki bazıları benim alanımı seçmemde etkili olan Türkçe ve edebiyat öğretmenlerimi de yazımın devamı olarak sunmaya çalışacağım.

Prof. Dr.
Yılmaz Önge

HAFIZASINI KAYBEDEN ŞEHİR: KONYA

Eski şehirlerin çoğu surlarla çevrilmiştir. Bu surlar tarihi şehir dokusunu oluşturan, şehirlere şahsiyet kazandıran kültür varlıklarının başında gelirler. Şehirlerin gerçek tarihleri onların vâd oluşları ile başlar. Kazanılan, zaferler veya geçirilen felâketler onları daima birinci derece etkiler. Kâh imar ve ihya, kâh tahrip ve imha şehirlerle birlikte onların da kaderidir. Bu yüzden şehir surları üzerinde çok uzun bir geçmişin yazısı, tarihi okunur.

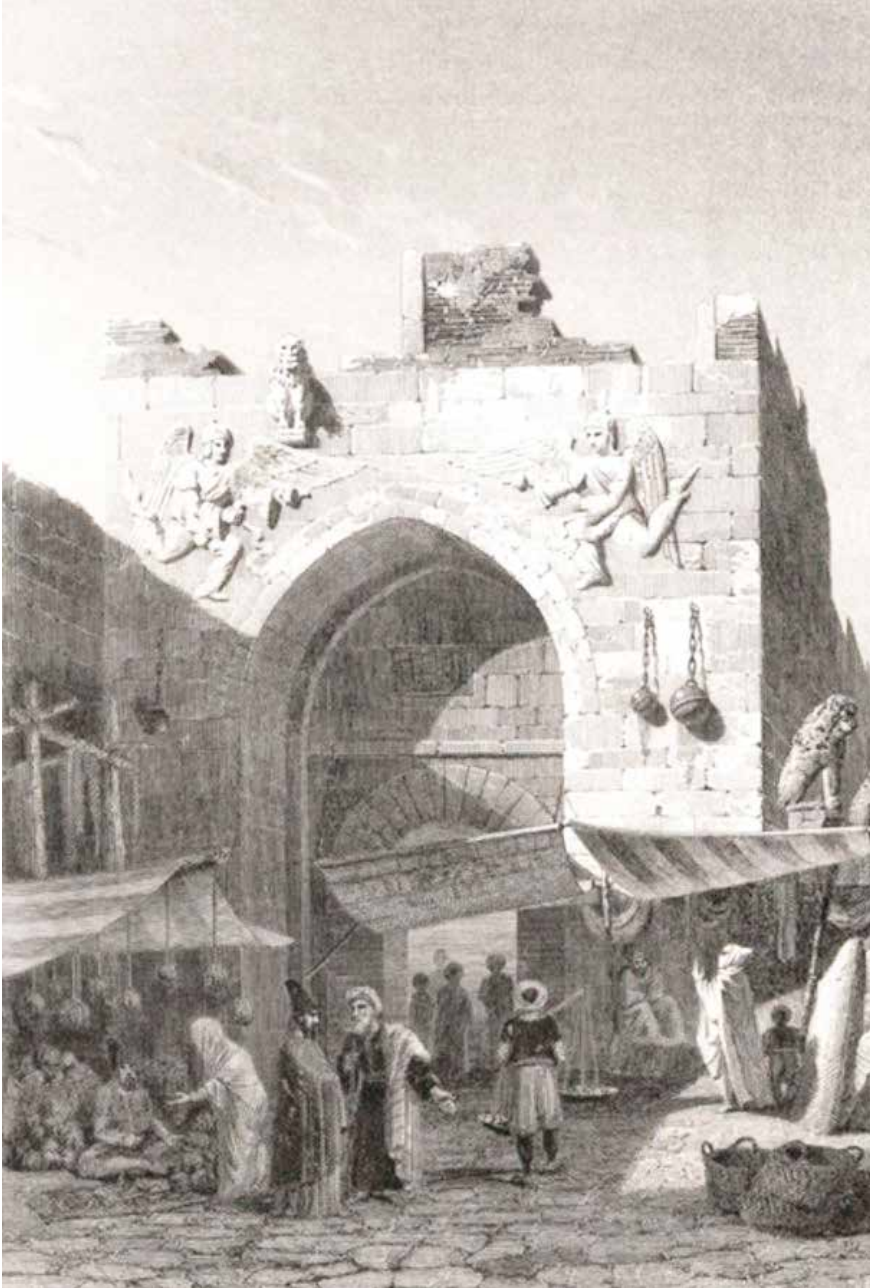
Kayseri, Ankara, Niğde, Karaman gibi bazı Anadolu şehirlerinin yanında bu tarihi atmosferini tamamlayan tarihi surlardan mahrum olması dolayısıyla Konya'nın eksikliği hemen fark edilir. Halbuki o Konya XIX. yüzyılın sonlarına kadar harap durumda da olsa iç içe iki sıra surla, belki de Anadolu'nun en ilginç ve en önemli savunma mimarisine sahipti. Sözde imari için gerekli taşı temin maksadıyla sökülmelerine müsaade edilen bu eserler, şehrin, Türk sanat ve kültürü bakımından en büyük talihsizliklerden biri olmuştur.

Bu gün Alaaddin Tepesi adını verdiğimiz höyüğün üzerinde kurulup zamanla genişleyen Konya şehrinin, Türklerin fetihinden önce yapılmış ve takriben bu höyüğün eteklerini çeviren bir sur varmış. Kaç sıradan ibaret

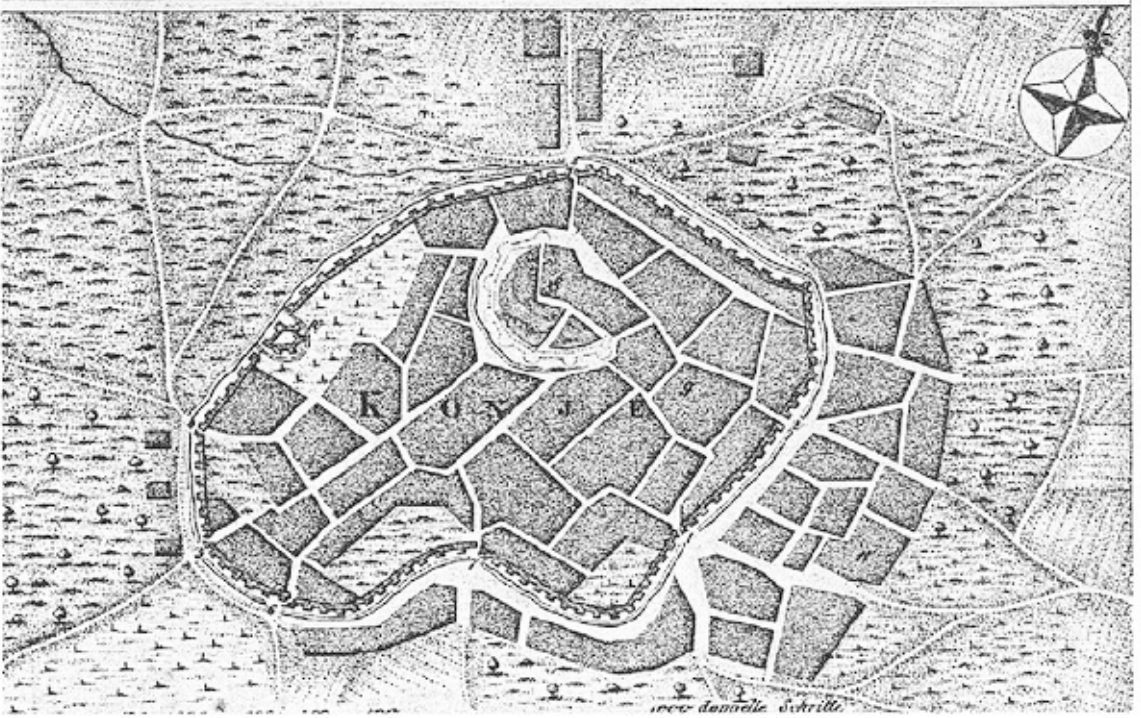
ve nasıl olduğu kesinlikle tespit edilemeyen, hatta kapılarının sayısı ve yeri dahi tam olarak bilinmeyen bu surun, Türklerin şehre yerleşmesinden sonra büyük ölçüde tamir edildiği, bulunan kitabelerden anlaşılmaktadır. Selçuklular zamanında Almedek yani bir çeşit iç kale olarak kullanılan Alaaddin Tepesinin surlarını tespit etmek amacıyla 1960'lı yıllarda Türk bilim adamlarınca başlanan kazı maalesef yarım kalmıştır. Charles Texier'in XIX. yüzyıl başlarında görüp yayınlandığı bir gravürde, Alaaddin Camiinin kuzey tarafından geçen bu surların harabeleri de yer almıştır. Keza, Alaaddin Tepesinden Mevlâna manzumesi ve Kapu Camiine doğru bir bakışın resmedildiği, Leon de Laborde'nin gravürlerinden birinde de bu surun kapılarından biri görülmektedir. İç kale surunun bir plâni, Hakkı Bey'in bir krokisinden faydalanılarak G. Kracker tarafından yapılmış bir kopyayı Fiedrich Sarre, 1899'da yayınlanmıştır. Sarre, Labordeun gravürlerinde görülen, üzerleri heykeller, çeşitli kabartmalar ve mimari tezyinat ile süslü sur ve burçların iç kaleye ait olduğunu zannetmiştir. Hatta Konya Köşkü isimli eserinde o gün köşkün de, Alaaddin Tepesini saran, daire biçimindeki duvarın bir kısmı için eyvan biçimindeki üst yapı

sıda mevcut olan Konya Selçuklu Sarayına ait bildirir. XIX. yüzyıl sonlarından itibaren Alaaddin Tepesi çevresindeki surların söküme terk edilmesi, tepedeki binaların terk edilip yıkılması sonucu başlayan olduğunu söyler ve duvarın kesin durumunun bir kazı ile tespit edilebileceğini erezyon, eski surların bazı kısım-

larının bugünkü yol kotundan yaklaşık 2.00 m. derinde toprağa gömülü kalmasına sebep olmuştur. İç kaleye ait surların bir kısmı 1987 yılında Mimar Muzaffer Caddesinde bugünkü Akder İşhanının temel kazısında meydana çıkmıştır. Dairevi plânlı bir köşe kulesine bağlanan bu kalıntılar maalesef ilgililere haber ve-

Konya dış sur kapılarından biri (XIX. yüzyıl) Charles Texir'den

Carsten Niebuhr'un 1766 tarihli Konya şehir planında iç ve dış surların konumu

rilmeden kısa sürede yok edilmiştir. Abdürrezzak Ünal'a ait inşaatın hafriyatında, eski surlara başka bir kalıntı Son olarak 1989 yılı Mayıs ayında Alaaddin Tepesinin kuzey doğu yönündeki, ile karşılaşmıştır. Yaklaşık 7.17 x 8.15 m. ebadında bir burcu ihtiva eden ve 3.00 m. kalınlığındaki bu sur duvarı, farklı büyüklükte kesme taşlarla kaplanmıştır. Burcun, moloz taştan bir tonoz ile iki kata ayrıldığı kalıntılardan anlaşılmaktadır. Burcun doğu yönünde ve sura hemen hemen paralel, moloz taştan bir duvarın varlığı tespit edilmiştir. İnşaat dolayısıyla bir kısmı harap olan bu kalıntılar, Konya Kültür ve Tabiat Varlıkları Korunma Kurulunun 23.06.1989 gün ve 500 sayılı, 7.07.1989 gün ve 517 sayılı kararları ile kısmen mevcut inşaatın bünyesi içinde kalmak üzere korumaya alınmıştır. Bulunan sur kalıntıları, Kültür Bakanlığı Gayrimenkul, Eski Eser-

ler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.12.1982 tarih ve A-3831 sayılı kararı ile sınırları belirlenen ve Alaaddin Tepesinin etrafını çeviren bugünkü caddeyi sınır kabul eden arkeolojik sit alanının hatalı tespit edildiğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü bu kazı ile de doğruluğu anlaşılan ve Sarre'nin yayınladığı Kracker'in krokiğine göre, iç kaleyi çeviren kuzey doğu, doğu ve güney surları, kurulca belirlenen alanın dışında kalmıştır.

Tarihçi İbn-i Bibi'nin anlattığına göre, Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat, düşmanların saldırmasından ve sellerden korumak için bütün şehri kuşatan sağlam ve gösterişli bir sur yaptırmaya karar vermiş ve bununla zengin emirlerini görevlendirmişti. Hatta Mevlâna'nın babası Bahaeddin Veled de surların üzerine yazdırmaları için bu kal'a ilâhi ve semâvi âfattan başka şahla-

nan atların anı ve şiddetle gelen sellerin yolunu keser meâlinde bir kitabe metni tanzim etmiştir. Sultan yapılacak duvar için, mimar ve ustalarla Konya şehrinin etrafını dolaşmış, duvarlar ile burçların ve kapıların yerlerini tespit ettirmiştir. Surun çevresi 5-6 km.'yi bulmakta olup, yüksekliği 18 m. genişliği de yaklaşık 3 m. idi. Her 40 m. de bir tane olmak üzere 140 burçla takviye edilmişti ki bunların her biri bir emir tarafından inşa ettirilmiştir. Çeşitli isimler taşıyan sur kapılarının 12 tane olduğu (son araştırmaya göre daha az sayıda) söylenmektedir. 1221 m. yılında tamamlandığı mevcut kitabelerinden anlaşılan bu surdaki Lârende, Çeşme, Ertaş ve Yeni Kapıların bizzat Alaeddin Keykubat tarafından inşa ettirildiği ve zengin bir biçimde süslendiği anlaşılmaktadır. Surlar Moloz dolgulu kesme taş ve duvar olarak inşa edilmiş ve muhtemelen bu inşaatın hafriyatından çıkmış veya çevreden devşirilmiş bazı antik heykeller, mimarî parçalar, yeni işlenen tezyinatla surlara yerleştirilmiştir. Meselâ Aksaray Kapısı,

büyük aslan heykelleri, Ertaş, Lâdik ve Sille kapıları da insan heykelleriyle süslenmişti. Bu halile Konya'nın dış suru, bir savunma yapısından çok bir açık hava müzesi görünümünde idi. Texier, çağlara ait sanat ve mimarlık eserlerinin müslüman Türkler tarafından inşa edilen bir şehir surunda böylesine değerlendirilmesini Türklerin sanat ve din konusundaki hoşgörüsünün bir örneği olarak kabul eder. Gerçekten de Prof. Dr. Semavî Eyice'nin dediği gibi Türklerin bu tutumu, Türk eski eserciliğinin, hatta müzeciliğinin de Selçuklu dönemine kadar inen bir geçmişi olduğunu ortaya koyar. Bugün bu çok önemli eserlerden yazılı belgelerin dışında XVI. yüzyıla ait şematik bir minyatür ile XVIII. yüzyılda Nicbuhr tarafından yapılmış bir plân XIX. yüzyılda yapılmış birkaç gravür ve müzelere taşınmış bazı taş plâstikler ile kitabelerden başka hiçbir şey kalmamış gibidir. Ancak dış surun güney kenarı boyunca uzanan, Lârende Caddesinin civarında görünür bazı duvar parçalarına rastlanmaktadır.

Sekil 3. Konya, 1840'de meleklerle süslü Pazar Kapısı. Ch. Texier.

Sekil 4. Konya, Müzesinde Pazar Kapısından gelen Melekler (Krecker tarafından çizilmiştir).

Konya Kültürüne Hizmet Edenler

MEHMET ALI UZ

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Eski şehir sınırlarını aşarak çok geniş bir alana yayılmış olan günümüzün Konya'sında, yeni inşaatlar için yapılan kazılarda tarihi dış surun nerelerden geçtiği kesinlikle bilinmediğinden, zaman zaman bu sura ait kalıntılara rastlanmaktadır. Bunlardan biri, 1979 yılında Hastane Caddesi'nde Muammer Kalfazâde'nin inşaatı sırasında bulunmuştur. Bu kalıntı, yaklaşık 6.50 x 9.90 m. ebadında ve 300 m. kalınlığındaki surdan çıkıntı yapan bir burca aittir. Duvar, bol küllü, koyu renk kireç harçlı moloz taş duvar hâlinde olup dış yüzü kireç harçlı kesme taş kaplamalıdır. Taşların yüzünde, dönemin Selçuklu yapılarında da görülen taşçı işaretleri bulunmaktadır. Durumun ilgililere bildirilmesi üzerine, Kültür Bakanlığı Gayrimenkul Eski Eserler

ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 8.6.1979 tarih ve A-1713 sayılı kararı ile bulunan kalıntı, korunması gerekli eski eser olarak tescil edilmiş ve daha sonra yine aynı kurulun 9.11.1979 tarih ve A-2005 sayılı kararı ile de yapılacak inşaatın betonarme projesinde bir değişiklik yapılması suretiyle, inşaat alanında bırakılacak, uygun bir mekan içinde korunması istenmiştir.

Konya dış suru ile ikinci kalıntı, 1986 yılında İstanbul Caddesi'nin batı kenarında, Fenni Fırın'ın karşısındaki parselde yapılan inşaat sırasında ortaya çıkmıştır. Burada da, yaklaşık 3.00 m. kalınlığındaki duvardan takriben 5.00 m. kadar dışarı çıkıntı yaparak kuzeydeki parselde devam eden bir burcun varlığı tesbit edilmiştir.

1988 yılının Eylül ayında, Hükümet Binasının doğusundaki alanda, Konya Belediyesi'nce yaptırılan sarraflar yeraltı çarşısının hafriyatında da, kuzey-güney istikametinde uzanan, zayıf harçla örülmüş, yaklaşık 2.00 m. kalınlığında, temelsiz bir duvara rastlanmış, ancak bunun dış sur ile ilgisi bulunup bulunmadığı anlaşılamamıştır. 1989 yılının Ağustos ayında Meram Yeni Yol ile Cem Sultan Caddesinin keşiştiği köşedeki parselde yapılan inşaat da dış sura rastlanmış, fakat bunlar da ilgililerin haberi olmaksızın yıkılıp yok edilmiştir.

Konya Mimarlar Odası Bülteni
1990/1 s.5-8.

Mehmet Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet Edenler,

Konya 2003, (183-186)